

# TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

## MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

*„Concordia res parvae crescunt”*

TE

AMSTERDAM



8<sup>e</sup> Jaargang

AMSTERDAM

G. THEOD. BOM EN ZOON

1900

---

## Valsche munters gezoden.

---

In de verdienstelijke bijdrage van Mej. MARIE DE MAN over valsche munten en valsche munters, in een vorige aflevering van dit tijdschrift, deelt de geachte schrijfster een enkel geval mede van de barbaarsche straf-oefening van het werpen van den valschen munter in den ketel met kokende olie hier te lande, onbekend aan den bekenden Mr. S. DE WIND, die van meening is, dat die straf nooit is toegepast. Ik ben in de gelegenheid een ander geval mede te deelen, hetwelk omstreeks denzelfden tijd plaats greep als de terechtstelling te Deventer in 1434.

In de door mij uitgegeven kroniek van JOHAN VAN LEMEGO, vormende het 1<sup>e</sup> en 2<sup>e</sup> deel der kroniek van SICKE BENNINGE, 1)

---

1) Uitgegeven in Werken Hist. Genootsch. te Utrecht, Nieuwe Serie No. 48, Utrecht 1887, blz. 126.

welke kroniek merkwaardigheden uit de geschiedenis der stad Groningen in de 15<sup>e</sup> eeuw vermeldt, lezen wij:

*„De munter toe Haren is gesoeden.*

Item in den jaer MCCCC<sup>o</sup> ende XXXVII to Pinxterpant, 1) dat so LULOEFF SICKINGE hadde, wort gesoeden in enen ketel up dat marcket de munter, de to Haren in den keller quaet golt ende sulvergelt hadde gemuntet. Ende sijn ene broder wort quyt gegeven omme bede wille heren ROLEFF VRESEN wegen, abt to AEDWART in der tijt, de van Groningen geboren was, ende voert omme bede wille voele andere gude luden. Ende de darde broder de ontleep. Ende se weren van Amesvort geboren in den lande van Geller”.

Deze straf was geheel overeenkomstig het stadrecht of stadboek van Groningen. In het oudere stadboek van 1400 2) komt geene bepaling tegen valsche munters voor. In de latere codificatie van 1425 3) daarentegen wel.

Ongetwijfeld hangt dit samen met de ont-

---

1) Het jaar was verdeeld in vier „panden”. Een der vier burgemeesters was bij opvolging gedurende één pand voorzittend burgemeester. „Pinksterpant” was dus het pand, waarin Pinksteren viel.

2) Uitg. door Mr. A. TELTING in Werken der Vereeniging tot Uitgave der bronnen v/h. Oude Vaderl. Recht, 1<sup>e</sup> Reeks No. 9. 's Gravenhage 1886.

3) Uitg. door Mr. J. DE RHOER in Werken Genootschap Pro Excolendo Iure Patrio, dl. V, Groningen 1828.

wikkeling van de Gröninger munt en het meerder gebruik van het reeds vroeger aan de stad Groningen geschonken muntrecht omstreeks het begin der 15<sup>e</sup> eeuw. Art. XXI van boek VIII van genoemd stadboek luidt: „*Van valsch ghelt to munten ende de dat mede hantieren.*”

Alle dieghene, de valsch ghelt monten ende bislaght maken op landes heren munte ende ghelde ende de dat mede hantieren ende de witteliken bate dervan hebben ende wetende to ende van draghen, de sijn alle allike schullich ende misdadich ende de hebben ghebroken ende vorboert hoer lijf ende guet ende worden se vertughet mitter clufte, also een stadrecht is, die sal men seeden in eenen ketel ofte bernen. Ende ist dat valsch ghelt op onser stad ofte op ander staden ghelt ghemaket, so sal men hem allen dat hoeft ofslaen”.

Deze strafbepaling is tot in het begin der 19<sup>e</sup> eeuw, tot de invoering van den Code Pénal, te Groningen blijven bestaan.

Ik meen dan ook van de geachte schrijfster van meening te mogen verschillen, waar ik in bovengenoemde bijdrage, blz. 36, lees: „In onze noordelijke provincien is deze barbaarsche strafoefening bij plakkaat van 19 december 1589 afgeschaft.” Eene inzage van genoemd plakkaat brengt mij tot een ander oordeel.

Immers in gezegd plakkaat 1) wordt de bedoelde straf weliswaar niet genoemd, doch evenmin afgeschaft; men leest toch in art. 1, dat alle muntvervalschers „sullen worden gestraft metter doot, ende confiscatie van goederen, conformelick den beschreven ende respective Landrechten in cas van valsche Munte.” Alzoo eene verwijzing naar de landrechten; ook de latere plakkaten op de muntvervalsching uit de 17<sup>e</sup> en 18<sup>e</sup> eeuw bevatten diezelfde verwijzing. Dienovereenkomstig vindt men in de verschillende landrechten, welke hebben gegolden op het gebied, thans door de provincie Groningen ingenomen, afzonderlijke strafbepalingen tegen de valsche munters, zelfs in die landrechten, welke enkel waren gegeven voor gebieden, welke geen eigen munt bezaten. Zoo leest men in het „Landrecht van Hunsingo, Fyvelingo ende het Westerkwartier”, meer bekend als het Ommelander landrecht van 1601, in boek VII, de artt. 48 en 49:

„*Van valsch Geld te munten.*”

Alle degene, die valsch geld munten ofte bijlagen maken uit eenige Heeren munte, ende die dat mede hanteren, ende die wiltycke bate daervan hebben ende weetende toe ofte of dragen,

---

1) Te vinden in het Groot Placcaetboek, dl. I. bl. 2645.

die zijn al gelijke schuldigh ende hebben verbeurt haer lijf ende goed, ende men sal se sieden in een Ketel ofte men sal se bernen. *Van Heeren Munte te wasschen ofte besnijden.* Word wel bevonden, dat hij Heeren Munte hebbe gewasschen ofte besneden, of anders op eenige maniere in die wichte vermindert, bekrencket ofte vercortet, tot achterdeel des gemeynen welvaerts, daer sal men over richten metten Sweerde."

Het Oldambster landrecht van 1618 zegt in boek V artt. 57 en 58: „Die valsch geldt munten ende daermede hanteren, sullen in een ketel gesoden ende gebrant werden, ende derselver goederen sullen werden geconfisqueert. Die eenige Heeren munte besnyden ofte anders in de wighte verminderen, sullen met den Sweerde gestraffet werden”.

Het landrecht van het gericht van Selwerd, vastgesteld in 1673, bepaalde enkel in boek V art. 45: „Valsche munters sullen in een ketel gesooden, gebrandt, ende derselver goederen geconfisqueert worden”. In de jurisdictie van Wedde en Westerwoldingelandt werd eerst bij eene ampliatie van het voor die heerlijkheid geldende landrecht, gearresteerd 16 November 1706, eene strafbepaling tegen valsche munters uitgevaardigd. Dit geschiedde door boek V van het bovengenoemde Oldambster landrecht

tevens voor genoemde heerlijkheid toepasselijk en van kracht te verklaren.

Die verschillende landrechten zijn dus vastgesteld na het plakkaat van 19 December 1589 en dat terwijl in de oudere 13<sup>e</sup>, 14<sup>e</sup> en 15<sup>e</sup> eeuwse landrechten voor die streken, zelfs niet in het Selwerder landrecht van 1529 en in het landrecht van Wedde en Westerwoldingeland van 1567, eenige bepaling tegen het muntvervalschen voorkomt. Zij zijn herhaaldelijk in de 17<sup>e</sup> en 18<sup>e</sup> eeuw herzien, vernieuwd of aangevuld, doch de medegedeelde bepalingen tegen valsche munters zijn onveranderd van kracht gebleven tot de invoering van den Code Pénal.

Eene andere vraag is echter, of de voorgescreven strafbepalingen in toepassing zijn gebracht. Mij is geen voorbeeld in het gewest Stad en Lande van Groningen uit de 17<sup>e</sup> en 18<sup>e</sup> eeuw daarvan bekend, terwijl in het beruchte proces tegen DIRK HAMER 1657—59 1) men zich wel beriep op art. 48 van het Ommelanden landrecht, doch de straf beperkte tot levenslange verbanning en eene geldboete.

*Groningen.*

Mr. J. A. FEITH.

---

1) Zie Mr. B. J. LINTELO BARON DE GEER VAN JUTPHAAS, Een crimineel proces in de Ommelanden 1657—1659, in Groningsche Volks-Almanak 1897, blz 45—76.